

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Četrtek, 29. avgust 2013 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

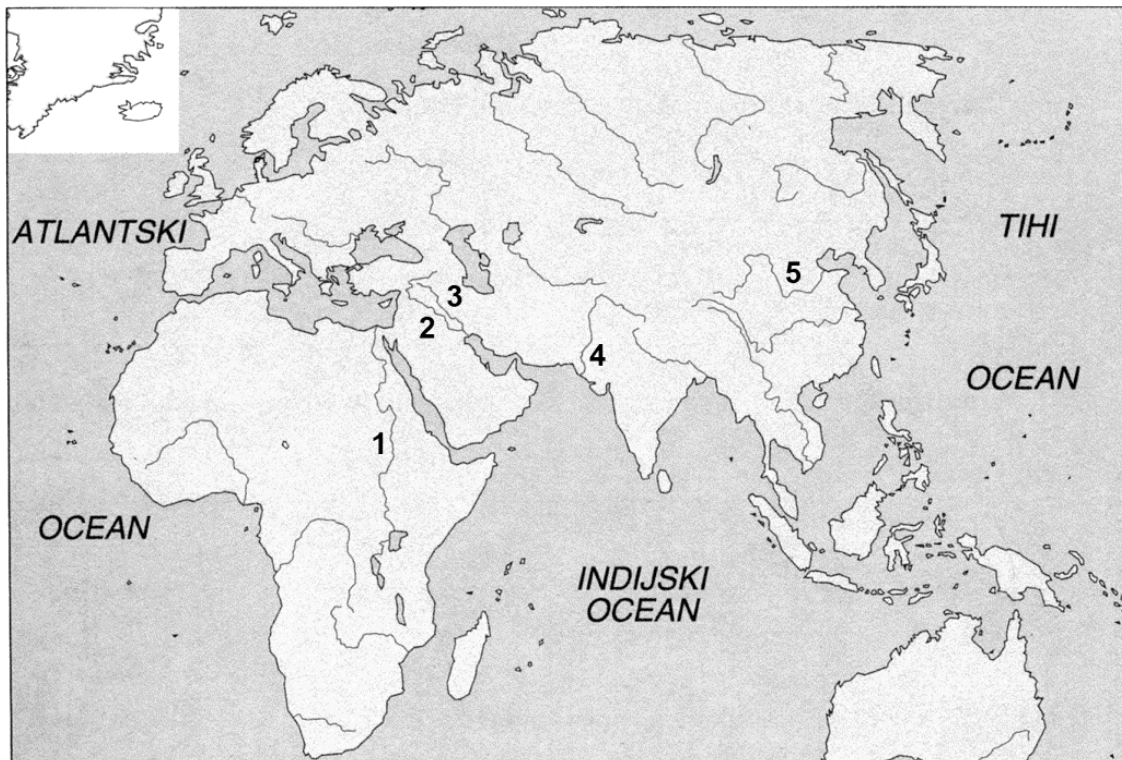
Ta pola ima 20 strani, od tega 4 prazne. Barvna priloga ima 2 strani.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Od mestnih držav do prvih imperijev

1. Prve visoke civilizacije so se razvile ob velikih rekah. Na sliki 1 so označene reke s številkami od 1 do 5.

Slika 1

(Vir: Pastar, Z., in Sobotkiewitz, J., 1998: Zgodovina 1. Delovni zvezek, str. 23. DZS. Ljubljana)

- 1.1. Zapišite imena treh označenih rek, ob katerih so nastale prve civilizacije.
- 1.2. Pojasnite, zakaj so prve civilizacije nastale ob rekah.

(2 točki)

2. Med letoma 3100 in 3000 pr. Kr. se je v Medrečju izoblikovala prva visoka civilizacija. Pomagajte si s sliko 1 na Prilogi k Izpitni poli 1 in odgovorite na vprašanja.
- 2.1. Katero ljudstvo ustanovi prvo visoko civilizacijo?
 - 2.2. Naštejte štiri sumerske mestne države.
 - 2.3. Razložite, zakaj se države imenujejo tempeljske.

(3 točke)

3. V 19. stoletju pr. Kr. so se v Medrečju naselili semitski Amoriti in ustanovili mesto Babilon.

Če državljani skrivajo v svoji hiši ubežnika, pa naj bo hlapec, dvorna deklica ali podložnik, in ga na klic lastnika ne izvleče iz hiše, bo lastnik hiše usmrčen.
Če sin udari svojega očeta, se mu odreže roka.
Če reče hlapec svojemu gospodarju: Ti nisi moj gospodar, mu gospodar odreže uho.

(Vir: Zgodovina v slikah. 2. knjiga, str. 589. DZS. Ljubljana, 1975)

- 3.1. Kako se je imenovala država, ki je imela središče v tem mestu?
- 3.2. S katerim vladarjem je dosegla svoj vrh in s katerim delom se je ta vladar zapisal v zgodovino?
- 3.3. Kaj je značilno za talionsko načelo?

(3 točke)

4. Osnova gospodarstva v Egiptu je bilo namakalno poljedelstvo. Nastop Nilovih poplav so znali Egipčani izkoristiti v svoj prid.

Nato je od julija do oktobra Nil kot po čudežu začel naraščati in poplavlil je vso dolino, v spodnjem toku do 7 m visoko. S seboj je prinašal rodovitno blato in pokrival z njim goli pesek. Blato je zraslo do 10 m visoko. Nil je ustvaril deželo, kjer so rastle rastline in živeli ljudje. Herodot je po pravici zapisal, da je Egipt Nilov dar.

(Vir: Winer, B., 1968: Življenje v starem svetu, str. 38. Mladinska knjiga. Ljubljana)

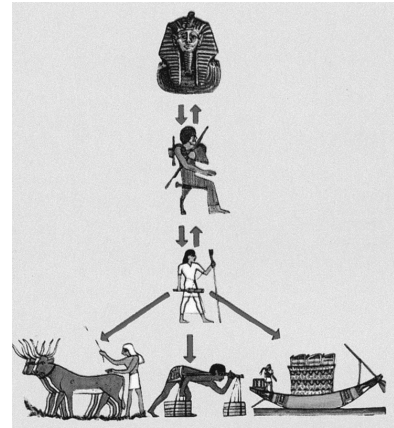
Slika 2

(Vir: Metelko, A., 1974: Zgodovina 6, str. 33. DZS. Ljubljana)

- 4.1. Glede na zgornje besedilo pojasnite, zakaj je imel Nil v življenju in obstoju Egipta tako velik pomen.
- 4.2. Oglejte si napravo na sliki 2. Kako se je imenovala in čemu je bila namenjena?

(3 točke)

5. Družbena sestava v Egiptu je bila hierarhična.
- 5.1. Kako se je imenoval vladar? Navedite tudi njegov način vladanja.

- 5.2. Naštejte poglobitve značilnosti dveh družbenih slojev v Egiptu.

SVEČENIKI

(3 točke)

Slika 3: Izvrševanje državne oblasti v Egiptu

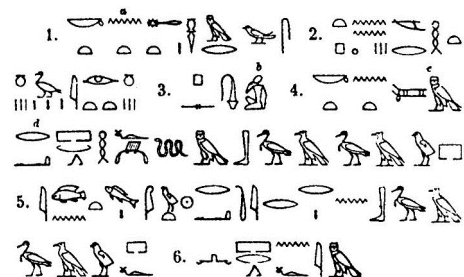
(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2010: Zgodovina 1, str. 54. DZS. Ljubljana)

KMETJE

6. Zaradi potreb po zapisovanju podatkov o začetku Nilovih poplav, čarobnih izrekov, čaščenja junaštva faraonov ... so Egipčani razvili pisavo.

Kako se imenuje njihova pisava in na kaj so pisali?

(1 točka)

Slika 4

(Vir: Pastar, Z., in Sobotkiewitz, J., 1998: Zgodovina 1. Delovni zvezek, str. 33. DZS. Ljubljana)

7. Povežite pojme, ki so povezani z Egiptom (A) ali Mezopotamijo (B).

A	Egipt	_____	Asurbanipal II.
B	Mezopotamija	_____	zigurati
		_____	Memfis
		_____	Ramzes II.
		_____	Ninive
		_____	piramide

(3 točke)

8. Grki so namesto skupne države ustanavljali mestne državice – polis. Najprej so nastajale v Mali Aziji, pozneje pa je tako organiziranje grške družbe postalo splošno.

Slika 5

(Vir: Kerrigan, M., 2002: Stare dobe, Stara Grčija in Sredozemlje, str. 53. Cankarjeva založba. Ljubljana)

V krajšem razmišljanju razložite dva vzroka za nastanek velikega števila polis, opišite en način njihovega nastanka in smiselno opišite tri različne oblike vladavine, značilne za polis.

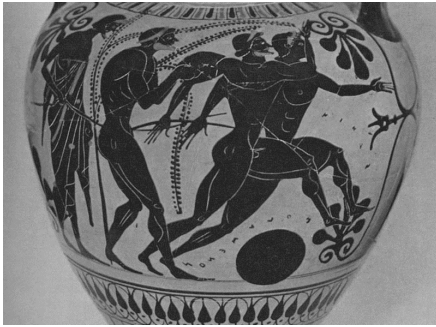
(5 točk)

9. Vsaka polis je imela svoje zakone in politične institucije, verske praznike ... Prizadevali pa so si tudi za avtonomijo, elevterijo in avtarkijo.

Pojasnite pojem AVTARKIJA.

(1 točka)

10. Čeprav Grki niso ustanovili enotne grške države, je med njimi ves čas obstajala zavest o pripadnosti enemu grškemu svetu.

Slika 6

(Vir: Kronika človeštva, str. 79. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

Slika 7

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2003: Zgodovina 1, str. 104. DZS. Ljubljana)

Naštejte štiri različne elemente, ki so Grke povezovali. Pomagajte si s slikama 6 in 7.

(2 točki)

11. Od 8. do 6. stoletja pr. Kr. je potekala druga velika kolonizacija Grkov. Pomagajte si s sliko 2 na Prilogi k Izpitni poli 1.

11.1. Navedite dve smeri kolonizacije.

11.2. Navedite dva vzroka za kolonizacijo.

(3 točke)

12. Za razvoj atenske demokracije je zaslužnih več zakonodajalcev. Konec 6. stoletja pr. Kr. je uvajal reforme Klejsten.

Slika 8

(Vir: Berzelak, S., 2002: Stare dobe, str. 73. Modrijan. Ljubljana)

- 12.1. Imenujte ukrep, s katerim je Klejsten poskušal zaščititi demokratično ureditev.
12.2. Navedite posledice za osebo, ki jo je doletel takšen ukrep.

(2 točki)

13. Prebivalstvo Sparte je bilo razdeljeno v tri sloje.

Obkrožite črki pred pravilnima trditvama.

- A Spartiati so bili potomci dorskih naseljencev in so imeli vse politične pravice.
- B Heloti so bili osebno svobodni in so služili v vojski.
- C Proti helotom so mladi spartiati uprizarjali lov, imenovan kriptija.
- D Periojki imajo politične pravice ter se ukvarjajo z obrtjo, trgovino in politiko.

(2 točki)

14. V 6. stoletju pr. Kr. se je perzijska država razširila do obal Male Azije in si podredila tamkajšnje grške kolonije. Po neuspelem uporu grških kolonij je perzijski kralj Darej I. začel pripravljati napad na Grčijo. Pomagajte si s spodnjim besedilom.

Po osvojitvi Eritreje so Perzijci ostali nekaj dni tam, nato pa so odpluli v Atiko in legli nanjo kakor kobilice, misleč, da bodo z Atenci opravili podobno kakor z Eritrejci. Hippias, Peisistratov sin, jih je vodil v Maraton, ker je bil tamkajšnji teren za konjenico najprikladnejši v Atiki. Ko so Atenci to slišali, so tudi sami odšli v Maraton. Poveljstvo nad četami je imela deseterica strategov, deseti med njimi je bil Miltiades, čigar očeta Kimona ... je bil iz Aten izgnal Peisistratos, sin Hipokrata ...

(Vir: Kos, M., in drugi, 1980: Zgodovinska čitanka za šesti razred, str. 15. DZS. Ljubljana)

- 14.1. O kateri bitki med Grki in Perzijci govori zgornje besedilo?
 14.2. Kdo je poveljeval Grkom?

(2 točki)

15. Po zmagi nad Perzijci so Atene postale najpomembnejša grška polis in doživele pravi razcvet.

- 15.1. Kateri je bil najvplivnejši politik v tem času v Atenah?
 15.2. Navedite dve pomanjkljivosti atenske demokracije.

(2 točki)

Slika 9

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2010: Zgodovina 1, str. 89. DZS. Ljubljana)

16. Po peloponeški vojni se je na severu Grčije dvignila nova sila – Makedonija. Filip II. je osvojil grške polis, nato pa je bil v pripravah na vojno s Perzijo ubit. Njegovo delo je nadaljeval sin Aleksander Veliki. Leta 334 pr. Kr. se je odpravil na vojni pohod proti Perziji. Pomagajte si s sliko 3 na Prilogi k Izpitni poli 1 in odgovorite na vprašanja.
- 16.1. V katerih treh velikih bitkah je Aleksander Veliki premagal Perzijce pred osvojitvijo Babilona?
- 16.2. Do porečja katere velike reke na vzhodu je prišel z vojsko?
- 16.3. Kdo so bili diadohi?

(3 točke)

17. Na kulturni in politični razvoj Rima so močno vplivali Grki oziroma Etruščani.

Navedite štiri elemente, ki so jih Rimljani prevzeli od Etruščanov.

(2 točki)

Slika 10

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2010: Zgodovina 1, str. 106. DZS. Ljubljana)

18. Rimska družba je bila v najstarejšem obdobju razdeljena na dva razreda. Navedite pripadnike obeh razredov in kratko pojasnite njihov položaj.

(2 točki)

19. V zgodnji republiki so stalne vojne povzročile gospodarsko in družbeno krizo. Pomagajte si s spodnjima besediloma in odgovorite na vprašanja.

Bogati, ki so revnim prevzeli posestva in majhne kose zemljišč svojih revnih sosedov /.../, so obdelovali velike površine in kot kmečke delavce in pastirje uporabljali kupljene sužnje. Tako je določen del vplivnih ljudi postal izjemno bogat, sužnji pa so se razmnožili po deželi. Prebivalstvo Italije pa je upadlo po številu in moči pod težo revščine, davkov in vojaške službe.

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2009: Zgodovina 1, str. 113. DZS. Ljubljana)

Med zakoni, ki jih je nato predložil, da bi se bil prikupil ljudstvu in strl vpliv senata, je bil predvsem zemljiški zakon: ta je zahteval, naj se državne domene (ager publicus) razdele med siromake.

(Prevod: Sovre, A., 1981: Življenje velikih Rimljanov, str. 90. DZS. Ljubljana)

- 19.1. Katero je bilo najbolj pereče družbeno vprašanje rimske republike?
19.2. Kako imenujemo obliko veleposesti, ki so jo obdelovali sužnji?
19.3. S katerim zakonom sta brata Grakh poskušala najti izhod iz krize?
19.4. Iz vrst katerega sloja so izhajali pripadniki optimatov in iz katerega pripadniki popularov?

(4 točke)

20. V 1. stoletju pr. Kr. je rimska republika zašla v hudo krizo. Zaradi težav se zamenja tudi oblast.

20.1. Pojasnite pojem triumvirat.

20.2. Kdo je sestavljal II. triumvirat?

(2 točki)

21. Po razpadu II. triumvirata in državljanski vojni je oblast prevzel Oktavijan ter uvedel nov način vladanja.

21.1. Pojasnite izraz principat.

21.2. Naštejte tri nazive, ki jih je imel Oktavijan.

21.3. Kakšen izraz se je uveljavil za obdobje njegove vladavine in zakaj?

(3 točke)

22. V obdobju rimskega miru je potekala romanizacija.
- 22.1. Razložite pojem romanizacije.
- 22.2. Navedite dva nosilca romanizacije.

(2 točki)

23. Nobeno antično ljudstvo ni jemalo vojskovanja tako resno kakor Rimljani.
- Pojasnite pojma, ki sta povezana z rimsko vojsko.

(2 točki)

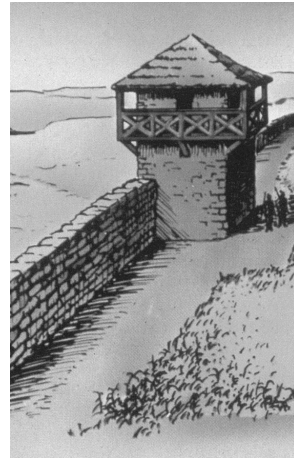
LEGIJA

VETERANI

24. Zaradi vpadov tujih ljudstev so Rimljani začeli graditi obrambno črto.

Poimenujte utrjeni obmejni pas s sistemom povezanih trdnjav in navedite, kje je potekal.

(1 točka)

Slika 11

(Vir: Kronika človeštva, str. 188. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

25. V 3. stoletju je Rim zajela kriza. Eden od pomembnih vzrokov za slabitev države so bili pogosti napadi ljudstev na severni meji.

25.1. Kateri cesar je z reformami različnih področij odpravil anarhijo in uvedel trdno oblast?

25.2. Katero obliko vladanja je uvedel namesto principata?

(2 točki)

Prazna stran

Prazna stran

Prazna stran